Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia Aristotelica-Thomistica - Cod. Ettenheim-Münster 226

Endel, Roman
Majer, Ferdinand

[s.l.], 1731-1732

Articulus 2us

urn:nbn:de:bsz:31-120354

Visual Library

repolsi actu militat exercitium oale q. in term. ut. si sit accidet term ut sic erit accidbile. term ante enuntio proprium et sic ab oles maret. olud

Ad 2um vocibus entra pprop. n. queramus potes absoluta qto modo est in statu debito ad 1. n. queramus potes ſ alio statu et exercitio accidbile debito c. Supposo ampliao eſt potes vocum pront aliter applicanti in prop. ſ modo potis et potis et huic dicti potu supponere, et subitum supponere; sicut qo nec dari vere potu nec potu extra prop. ita nec supposo utpote potes n. absolute sed ſ statu exercitabivo debita, nl aliter qm est potes hois d. ac sobnozim humanis informitatibg n. Dm ſ in statu sed Dm ſ statu vic, in statu patrie cuiug eam minner. potes ante Dm absolute o eg aptitudo et propria capacitas quod voces potiq categori qm syncategorematici termi etc id oe claris patebit; ubi de Suppone

Ad 3um ad qtum 3o nego suppositum qd poit extra prop. dari potu et potu, posito tamen n. graphio qd dari posit n. Dm unc vox simul ect potu et potu n. eni diving qd vox unde sumpta ect potiq hoc q aliud. sic eam ect qm magis indifferens respectug ſ relaoe rois vox ordinat et disponit ad ce potiq potiti ve subiecti. qua stante ordinaoe n. utique ect indifferens; hisq tang ſ alia relaoe rois mutaretur ipos dispoo et ordinaret ad altera ex duobg predictis hoc ante n. e ee simul et simul sub diversis spebg; alias in omni ppte praedicatum ect potu, cu potuſ alia actum oibg potum mutari in potu. et ita amoti vel grander ibi arietes conbiraenstu

Haec fusiq et explicatiq dicta velim, eo qd centre inter vix unq simulsptanum tene sciat, qd sit tmq. cu Dm; et qua igide fieri soleat; quas sit. qd e tmq.

Articulus 2us.

Quotuplex sit terminus

Postqm noviniq qd sit tmq n. Dm enuntiatiug sedem simplex tunc bedme ad divisiond precding qd quadruplex sit tmq. ne Dm cu Dm penorma sit Dm divals si cas minime confundendo tradamg, et ab confundamg pferenda arbitu in dividu distribus ut ed ostentiq abeg opera contra divisiones saneng ratio.

§ 1.us

Num. 49 us. Terminus enuntiationis dividitur in praedicatum et subjectum, illud est quod praedicatur de aliquo, 2.um de quo praedicatur aliquid. ceterum dum enuntiatio quaevis simplex in mentalem vocalem et scriptam de quibus etc. N.B. ergo quod ubi de termino simpliciter dicitur pariter applica ad enuntiationem de qua N: 37.

Terminus in ordine ad syllogismum dividitur in majorem extremum minorem extremum et medium terminum de quibus infra ubi de syllogismo.

Mentalis dividitur in ultimatum et non ultimatum, ille est conceptio mentis de re signata in qua sistit intellectus; non ultimatus est conceptio mentis de voce in qua non sistit intellectus sed ad rem signatam transit. Item alius ordo est directus et reflexus directus est conceptio mentis, de voce: reflexus conceptio mentis reflectentis se super directum conceptum seu cognitionem praecedentem quo cognoscitur quam cognoscimus reflexe nos 1.mo cognovisse, requiritur autem ad cognitionem reflexam quod ambae cognitiones sint in eodem intellectu hinc non est reflexa si cognoscat Paulus Petrum cognovisse.

Vocalis ab aliis dividitur secundum in significativum et non significativum, ille est quae vox ab institutione hominum aliquid significat. non quae vox talis nihil significat, aliter est pluribus Scindapsus etc. hac autem divisio non est propria cum enim requiratur quod vox ut fiat terminus a sese significat et non autem sit vox significativa ad placitum, talis vox pluribus ut non sit vox etiam propria non potest esse terminus nisi ad summum inaliter accepta in propositione subjectum aut praedicatum aliter et quaevis syllaba aeque

nec duas significare potest aut terminum non significativum, id enim quanta N: 31 non attendit ut a lao. sed non sufficit ad rationem termini non enim in phrasi dicitur terminus est signum termini non significativi sed signum artefactum, ergo terminus autem non significativus non est arte factum vocum, quod supponit a parte signare ex institutione hominum, ita vox nullas vocabulas tradit, aliter nec pluribus est signum artefactum vocis nec terminus

Num. 50 us. Dividitur quod propria divisione terminus vocalis in formalem et materialem formalis est quae vox prout significatur accipitur ut homo pro humana natura, materialis est quae non pro suo significato sed pro se ipsa accipitur ut homo est dissyllabum non natura sed homo prout vox est dissyllaba.

Item in categorematicum et syncategorematicum, ille est qui per se aliquid perfecte significat ut homo, lapis. non qui per se nihil perfecte significat, sed additus alteri ut omnis, nullus. aliqui etc. ad categorematicum autem non requiritur quod sit significatum sed sufficit advertitum certam formam habens ex. dicitur

primo est etiam verbum, ut amo; item omnes casus obliqui sunt termini categorematici recti seu nominativi derivati, ut [illegible] Dorti etc. si ante [illegible] reducuntur categorematici. Additur et terminus mixtus, qui est conflatus ex categorematico et syncategorematico, ut nemo, nihil, quis, idem est ac nullus homo, nulla res, omnis homo. Ad hunc terminum mixtum reducuntur termini duos syncategorematicos includentes, ut neuter, hoc est neuter duorum, alteruter, hoc est duorum quilibet. Syncategorematicus et mixtus sunt [illegible] proprie termini, sed tantum [illegible]

Terminus categorematicus dividitur ulterius in simplicem seu incomplexum, et in complexum seu compositum. Primus cuius partes separatae aut nihil significant, ut homo, aut saltem non idem quod [illegible], secundo complexus, respublica enim conjunctim significat communitatem sub certis legibus viventem; separatim autem res denotat [illegible] partes utrasque significant. Num. 46us
Secundus cuius partes separatim significant ut conjunctim, vitium vituperabile, mel dulce, virtus honesta etc.

Terminus incomplexus dividitur in primo intentionalem et secundo intentionalem. Primo intentionalis est qui significat rem ut est a parte rei citra opus intellectus, ut homo, leo [illegible] Num. 47us
humanitas et leoninitas significant. Secundo intentionalis est, quod connotat rem non prout est a parte rei, sed prout illud esse habet ab intellectu, ut genus, species; non enim datur genus sive animal in communi nec species [illegible]. Leo visus a parte rei [illegible] genus et species fiunt ab intellectu, nisi quatenus genus significat speciem [illegible] similia, et tunc est primo intentionalis. [illegible] significant [illegible] et figuram talis modo enim datur a parte rei. Dicitur primo et secundo intentionalis, quia rem primo considerans ut est in se a parte rei, secundo autem et reflexe consideramus affingendo quod ipsa non habet. [illegible] reflexe considerare [illegible] prout diximus sub medium [illegible].

Terminus aliquis est terminus finitus et infinitus. Finitus est, qui rem determinate significat, ut leo, homo etc. Infinitus qui est affectus particula non, ut non arbor; dicitur infinitus quia de rebus infinitis potest dicere non arbor, ut homo est non arbor, leo est non arbor et sic de aliis, praeterquam de sola arbore. Circa quod bene notandum, quod si particula non statim inveniatur ante terminum, dicitur infinitans; si vero ante copulam sit posita, totam propositionem facit negativam, cum particula sit malignantis naturae, vim enim omnem [illegible] post se invenit destruat, et eius oppositum reddat. Num. 48us

Finitus dividitur in positivum, privativum, negativum. Positivus qui verum ens reale significat, ut homo, et affirmatio, ut [illegible]. [illegible] hoc etiam privativus qui dicit absentiam formae in subjecto capaci, ut caecitas, ignorantia in homine. Negativus autem est, qui dicit absentiam formae in subjecto incapaci, ut [illegible] caecitas in lapide etc. Num. 49us

§ 2

Solvuntur objectiones.

Num. 6. Obj. 1º ad bonã divisionẽ reqs ut unum membrũ dividens n includat alterum. Sed qrg idemque hõ pt eẽ simg finitg Categor: positivg et gõ unu includit alterũ. ergo divisio n ẽ bona.

Resp. cõ. d. m hõ pt eẽ simg finitg et sub eade raõe n. sub diversa c. d. m. et d. c. qd unu includit alterũ ita tn qd adhuc formaliter ob 2am raõe dfsts ide realiter hõ cc qd et realiter et formaliter sit ide hõ nc. diversg enim ẽ modg sfandi quo una vox modõ ẽ simg formalis resolve ad realem, finitg ad infinitu categoreng ad sincategorematicu, qui formaliter diversa raõ sufficit ut unu membrũ n includat alterum n aliter ac anal n includit rãale licet realiter anal et rãale ide sint: et utique etm eadem lingua sgts idioma gallicum, Latinu et germanum.

Num. 6 m. Obj. contra Nº 4. ois nullg et ideo n st simi Categoremati, qa nihil dte sgficant sed etm adverba dortg aebg et nihil dte sgficant. qo n. hi dortg sussicientu intellectu reddit an sit dortg [illegible] an Theolg qs nihil dte sgficant adverba.

Resp. c. m. n. m. ad p: ca dc. qo nihil dte sgficant ex parte [illegible] cc. ex parte [illegible] nc. adverba enim sgficant [illegible] et [illegible]. similes dortg sgficat, doctrina et [illegible] cui inest doctrina qd licet n dte sgficet [illegible], sgficat tn [illegible] sive aebedinẽ qd sufficit. Secus ẽ cu ois nullg. hæ enim voces nec [illegible] nec [illegible] dte auedit. accedit qd hæ voces nullg ois n poit eẽ subjectu se solis sicut dortg etc. qg em eet sensg hõ ẽ omnis? secg hõ ẽ dortg. ex quo apparet unã similes adjectivũ poẽ eẽ simu alterum similes signa nullã aut pariria minime nisi quatenus materialiter accepta poiunt eẽ subjectu se solis v. g. ois ẽ signum [illegible] ac secg ac [illegible], qd tn nemo dicet simu Categor: hic præterea adverte adverbia eg. docte ide qd sgficare ac doctu n tn eode modo. divisio autem simi sgts modu sfandi quare cu docte n sgficet rẽ sed modu rei sive doctrinã, nec etm pt eẽ se solo subjectu qd enim eet sensg hõ ẽ docte? n pt eẽ simg Categ. similia adverba cu tu rario sint sgnificativa, [illegible] aut jacio hæ pt simi Categor: ; ary adjectiva rary et casg aute obliqui n st simi Categor: in recto sed in obliquo indirecte et reductive tn.

Obiic. 3io contra N: 46 in bona divõe unũ membrũ dividens n̄ debet Num 5 ins.
qm semel ponitr. sed t̃minus simplex in N: 46 et etiã 49 ponitr. ergo
Rñ: D. a. debet simplex his ponitr sub eode respectu n̄ sub diversio
C̄ in Num 46 ponitr statim a termino cplexo, prout dicitur contra N: 49 enumeratio
prout t̃minus simplex in commni: sub quo etiã continetur t̃minus cplexus
abstrahendo ab utroque respectu e diversio.

Dices. t̃minus complexus ē: qui significat separatim ut quaatim sed sub:
diverso: aut saltem saltem significat separatim ut quaatim: ergo sit
t̃mini complexi. Rnd. de ratione t̃mini complexi ē, ut etiã quævis
pars separatim proprium conceptum habeat. unde synonima sunt et
nomina per antonomasiam n̄ sunt t̃mini cplexi. nisi voce et re ante sit idē.
ut ipsim datur t̃minus complexus re et n̄ voce eg. Poeta doctus, re
cum nihil aliud ē labens doctrinã, labens doctrinã. t̃minus ante cplexus
debet et re et voce ēē complexus ex Virg: Poeta, sed per anton: Virg:
diceret Poeta idem eet Virg. ergo Poeta. adeoque tum voce n̄:
re dicitur cplexus. adeoque n̄ esse inexplendit à cplexo nisi cum inclusum
dicat multas voces. hoc tum sit gramat: dialectice ut sit t̃minus cplexus
debet voce et re duo dicere

Obiices. contra N 93 t̃minus habens significatum infinitum n̄ ē finitus. sed Num 93
Deus habet significatum infinitum. ergo n̄ ē finitus. Rndo D. m. t̃minus
n̄ ē finitus quoad rem significatam c quoad modum significandi n̄ m. et sic D. m. dc licet
Deus pro significato habeat divinitatem quæ est res infinita, quia tamen n̄ habet annexam
particulam n̄: quæ ē infinitans quoad modum significandi ē finitus t̃minus.

Instabis Arles. et Verih. excludit voces infinitas à ratione nominis quia
cum non præsupponat ad t̃minum sit n̄ sunt nomen n̄ sunt t̃mini.
Rndo D. a. excludit à ratione nominis totalis c à ratione nominis gramaticaliter esc.
tum supponit ad t̃minum nomen gramatice labens significatione ab infinitione
habetur et ergo nisi labet n̄ leo licet quo arles excluserit à ratione nominis
prout nomen ē species t̃mini totalis. ideo quia tale nomen debet deservire
ad propositionem enuntiativam t̃minus ante infinitus n̄ deserviat. sic enim si
dicere propositio: hoc ē n̄ leo; quod res non sit, n̄ ante quod sit etiam sic quod
non infinita n̄ sit t̃minus totalis: quis ē nomen totale ponitur tamen ēē
sub alia specie t̃mini nempe infiniti. cum in loco n̄ etiam agamus de t̃mini
ad propositionem deservientibus. sed etiam de iis qui aliquid et aliquid
significant et pertinere ponunt ad certam rerum significationem. ubi sit in t̃mino
infinito neque dicat etiam t̃minos n̄ significatos ex hac ratione ē verè t̃minos
quia licet n̄ servirent ad propositionem enuntiativam tum simpliciter ponunt
servire ad propositionem aliquam tamen pluries n̄ ē sindapsi. Rndo enim licet

terminis ad quod tamen aequaliter. Quid[tum] nos agimus de terminis aeque et qualiter significantibus, et pertinentibus ad certam rerum speciem; illi autem non pertineant ad certam rerum speciem, cum hi nihil significent, hic sunt termini: servus, voces infinita

§ 3us

Reliqua Terminorum divisio

Num 13us. Terminus alterius dividitur in absolutum et connotativum. 1us est qui significat aliquid ad modum per se stantis, et substantive et independenter ab aliis, ut animal, lapis et similis significat aliquid ad modum per se stantis. Licet enim eo albedo re ipsa non sit aliquid per se stans, sed ut potius accidens, id est ipsa forma inhaerens alteri, quia tamen significat ad modum per se stantis et substantive est terminus absolutus; econtra humanum, rationale significat aliquid re ipsa per se stans, puta substantiam hominis, quia tamen ad modum adjacentis et adjective significant, sunt termini connotativi; et hinc terminus connotativus est qui significat aliquid ad modum alteri adjacentis, hoc est adjective vel quasi adjective; exemplum 1um est album, doctum, et 2um exemplum est Pater, quia, servus. Sunt enim arbor involvitens habens albedinem, ita et Pater ens habens paternitatem, unde

Nota terminum connotativum habere duplex significatum: materiale et formale. Formale est forma denominans, et materiale denominatum est cui inhaeret forma, sic ens cui inhaeret forma albedinis et paternitatis est materiale denominatum; et albedo ac paternitas forma denominans, quae dicitur tribuere subjecto suo denominationem, hoc est communicare illi effectum formalem et facere ut dicatur talis; eo albedo pariete meo afficiens communicat illi formaliter esse album, et facit ut dicatur albus; verum autem forma potest mere intrinseca, ut eo albedo muro aut non mere, sed tantum ab extrinseco advenire, ut eo amnis visus, visio mea non est intrinseca in muro, sed tantum extrinseca datur ad murum; hinc dicuntur album, doctum etc. denominationes intrinsecae, visum, auditum denominationes extrinsecae.

Terminus connotativus autem dicitur etiam denominativus, ideo quia a forma aliquo vocabulo distinctum ut album ab albedine, justus a justitia; hinc sunt multa habentia vocabula, quae non sunt denominativa nec connotativa, quia non habent significatum formale seu formam denominantem, a quo nomen quoniam distinctum; exemplum est in eo nihil aliquis non enim habent formam denominantem, nisi nullitas, aliquitas quae utique nihil sunt, significat nec forma ei ponitur.

Abstractum materiale in termino connotativo quod importatur in recto seu concretivo; et formale in obliquo ex. album quod sit ens habens albedinem ut ens in recto; albedinem in obliquo seu accusativo habet formam sive albedo mediate et directe ad cognoscendum obiciatur; uti enim Nota dictum album est de abstract ex parte formae sive albedinis habet nullum concretum [illegible] album abstr. ex quibus colliges terminum connotativum videre cum termino concreto et bene intellecto intelligi et [illegible].
quare pro uberiori [illegible]

Terminus concretus est qui significat concretum et formam abstract ut album abstract. mod. hac et et etiam dulcedine. Terminus concretus est triplex secundum quod forma vel realiter vel per rationem distinguitur a concreto dicitur: id igitur concretum est physicum quod formam realiter in se et etiam realiter distinctam a concreto adaequate vel totaliter continet sicut omnia accidentia respectu suorum concretorum a quibus utpote abstractis utique accidentia distincta realiter adaequate [illegible] dixi adaequate nam ut hoc etiam est concretum ex compositis et accidentia quae habet realiter adaequate inter se distincta cum tamen [illegible] sola aut accidentia sola [illegible] formam inadaequate [illegible] distinctam ab hoc adaequate sed tamen inadaequate [illegible] ab includente vel [illegible] tam pars a toto, hoc non erit tale concretum [illegible] de quo non [illegible] [illegible] sit tamen hoc dici concretum physicum abstractale; jam est proprie dictum concretum et dicitur concretum accidentale physicum.

Secundum sen concretum metaphysicum est, quod formam quidem realiter [illegible] concreto non tamen nisi per intellectum a concreto distinctam ut ex. rationale [illegible] concretum habens rationalitatem quae tamen realiter [illegible] idem est cum concreto, solum [illegible] differentia per intellectum distincta a concreto, ideo est rationale concretum metaphysicum.

Tertium seu concretum logicum dicitur est cum denominatione extrinseca; quam vide supra num: 54 est [illegible] nihil aliud nisi, cum forma extra concretum est, et realiter ab eo distincta ut visum amatum cognitum; amor visio cognitio sit [illegible] in amante, videnter, cognoscente; et non insunt amato viso et cognito quas denominationes extrinsecas bene nota quae difficile de his in forma tractantur [illegible].

Terminus abstractus est, qui solam formam significat, [illegible] duplex; quod est forma ultima non amplius abstrahibilis, dicitur abstractus abstractae ultimae ut ex. [illegible], albedineitas [illegible] cum [illegible] album [illegible] forma non ultima sed adhuc magis abstrahibiles dicuntur termini abstracti abstractae non ultimae, hoc tamen proximum est considerari ut ultima: nam [illegible] quod albedineitas, [illegible]?

Num 55

ut autem obiter sciamus quid sit abstrahere et abstrahere, cum haec
passim in philosophia recurrant. Nota abstractionem aut praecise idem esse
ac unum separatum ab alio beneficio intellectus, non potest enim aliquid
realiter dari sine altero, beneficio autem intellectus abstrahitur ab altero
quasi solo existens, sic non datur animal nisi sit aut homo aut brutum
intellectus autem considerat animal ab homine aut bruto quasi in nudo ex
his existens: quo pacto animal dicitur natura operatione intellectus
abstracta ab homine et equo. Haec interim pro cognoscendo abstrahere
et abstrahere jam autem pro clariori dicendorum gratia et denominatim
utpote in logica celeberrimis notandum pluribus dictum velim.

Num. 36us. Terminus item alius est communis seu universalis non tamen stricte sumpto ut de
universali in logica majori dicendum erit. Terminus autem communis est qui
plura divisim significat hoc est quod plura sub eodem dicendi significato comprehendit
utaque ut de Petro et Paulo divisim dicitur. Terminus autem communis
alius est magis communis et minus communis. Magis communis est ille qui in
arbore porphyriana est superior sic substantia magis est communis
quam substantia corporea, corpus magis quam vivens, vivens quam genus, genus quam
species, species quam individuum quod pluribus sive de pluribus dicitur quam
posterius. Datur enim substantia quae corpus est, et quae corpus non est uti sunt
Deus et Angeli.

Terminus quidem minus communis est qui in eadem arbore porphyriana semper
in latere descendendo substantiae ad corpus proximeque et inferiusque astat, ea
leo et equus ut species dicuntur inferiora aliis utpote superioris
et magis communis nomine pro hic et nunc terminum communem pro se habere
quindecimpliciter. Ut enim qui potest dici de pluribus quam tota essentia
eg humana natura de pluribus nempe Petro et Paulo et est totalis
qui potest dici non ut tota essentia, sed ut pars sic idea pars essentiae
est specialis et contrahibilis est genus ut aequale quod est plenior et generalis
differentiae hominis et bruti: potest dici de homine et bruto ergo potest quatenus dici
de pluribus ut pars, ut pars generalis ad haec [illegible] rationale [illegible]
animal ad hominem et non bruti et est differentia. Tertio dicitur de pluribus non ut
essentia sed ut accidens, sic accidens non potest [illegible] consequentia, [illegible]
respectu Petri et Pauli est communis proprium sic denique eo potest
de pluribus quam accidens tale quod potest esse [illegible] esse in eo. Dicitur accidens
eq albedo dortudine et hic inferius tamen quando [illegible]
aliud genus differentia proprium et accidens. De quibus plura in logica majori

Iterum communis est alius, qui est ex parte rei significato et ex parte modi
significandi; iste est terminus revera talis terminus de pluribus actu existentibus
dicitur, ut homo, lapis etc. 2do saltem ex parte modi significandi est terminus
in modo significandi nulla relucet singularitas et 1o quidem possibiles
sunt plures: de quibus possunt plures termini dici licet actu non sint,
ut Luna et luna; fuerunt et homo erat: ubi non nisi solus Adamus existebat,
et 2o plures sunt possibiles, et sic interim terminus ex parte modi significandi
non apparet singularitas, uti Deus non enim idem significat ac Ens Divinum; sic
Deus licet in re ipsa et quoad modum essendi Divinitas in pluribus divisa
non est, nec esse potest.

Terminus Singularis est, qui unum per se significat ut Petrus dixi per se,
per accidens est enim quod plures ex veteri homines vocentur Petri.

Terminus Singularis alius est vagus seu indefinitus, estque vox de se pluribus
communis, ad significandum parte determinatum unum aut paucos non determinatos
dictos; sed indefinite hos vel illos, ut quidam homo, aliqui homines. alius
est Singularis determinatus, qui unum rem determinate significat ut Petrus, aut parte
determinatum hic homo. huc pertinent illi termini ad quos signa alia accidentalis
accedunt ut erat quidam homo dives significat determinatum divitem Epulonem, alius
est Singularis ex suppositione ut Mariae filius significat Christum quod supponit
unum habuisse filium unicum, vel nomine per antonomasiam alicui tributa ut
primus germaniae significat Carolum Magnum: qui solus dicitur, vel germaniae
lumen eloquentiae significat demosthenem

Praeterea Terminus dividitur in collectivum et divisivum, iste est qui non nisi simul
plures significat, ut gens, exercitus. exercitus enim denotat milites
simulatim sumptos non enim quivis miles est exercitus, sit ante et terminus
collectivus esse terminus communis respectu eius plurium exercituum. nam
milites galliae simul constituunt exercitum aeque ac germani et sub
hac ratione non est collectivus.

Divisivus est, qui et unum et plures significat, ut homo et brutum significat homo
et brutum est divisivum de quibus homo et bruto dici possunt. hic terminus
etiam alio nomine vocatur distributivus.

Terminus denuo aut est transcendens aut supertranscendens. prior est,
qui in omni parte reali inhibitur figura sex barbara illa voce
reiaban continentur: res, ens, unum, bonum, aliquid, verum, hoc enim
de quovis ente reali dici possunt. Supertranscendens est, qui etiam
de rebus fictis et chymaericis dici potest ut comprehensibile, cognoscibile. quia
dici etiam de chymaeris possunt, dici non tantum de rebus realibus

Numerus 474 us.

Num: 58 n3. Termini in ordine ad se invicem alij sunt pertinentes, alij impertinentes. impertinentes sunt, quorum unus non infert nec excludit alterum, ut doctus et pius: nec enim ex doctus infero quod pius sit, nec si dicam pius excludo doctum esse, sed se invicem tolerant et esse deberent invicem.

Pertinentes sunt, quorum unus infert alterum aut excludit, ut rationalis et risibilis, aut calidus et frigidus. priores dicuntur pertinentes sese cum mutua convertibilitate dicendo rationalis est, ergo risibilis est, et risibilis est ergo rationalis est; posteriores dicuntur pertinentes repugnantes. si vero non stant cum mutua convertibilitate ut possum dicere rationalis est ergo animal est non autem vicissim animal est, ergo rationalis est, videt brutum esse posse, tales termini dicuntur pertinentes sequela sine mutua convertibilitate, posteriores vero id est calidus et frigidus dicuntur pertinentes repugnantes, sunt tales termini in quadruplici differentia, id est quadrupliciter opponuntur termini pertinentes contradictorij sicut ens et non ens, contrarij calor et frigus, relativi servus et dominus, privativi ut caecus et videns. si vero non sunt oppositi uno ex 4 dictis modo, ut homo et bos, quorum unus non excludit alterum dicuntur termini impertinentes disparati.

Num 59 n3. Terminus aliquis est reduplicativus et specificativus. primus est quod subiectum est causa quod sibi conveniat praedicatum in sensu formali sumptum, e.g. musicus est cantans, quod musicus ut subiectum est causa cur sibi conveniat praedicatum sive cantare, solet hic terminus reduplicativus exprimi per particulas quatenus, qua, dicitur enim musicus quatenus aut qua musicus est, cantat. si vero praedicatum non appetet super subiectum formaliter sumptum sed materialiter est terminus specificativus in exemplo res erit clara Albus est cantans sive formale albi est albedo, materiale subiectum vide qui habet albedinem, verum quod est ille qui habet albedinem cantat, non autem formale sive albedo est causa quod cantet. Bene vero quod distinctus ex hinc dicitur albus qua albus sive albus reduplicative sumptus cantat non. albus qui albus sive specificative sumptus cantat c.

Num 60 n3. Retinio tandem et genuine dividit terminus in univocum et aequivocum univocus est, qui pluribus eodem nomine et ratione prorsus eadem convenit ut homo, animal, eodem nomine et ratione substantiae naturae humanae convenit Petro et Paulo. sunt alij termini univoci. quos notatos de quibus N: 66 et plura in loco maiori.

æquivocq alius est à casu aliq à consilio sive q[ua]n[do]q[ue] analogq dictq
q[uo]d est. qui pluribq rebq qvenit nõe, rão autẽ õõ est diversa,
eg. canis respectu cœlestis et terrestris 2[u] nõe dicto, res autẽ
seu rão ẽ õõ diversa. terrestris ẽn canis ẽ aẽl. cœlestiẽ sydq,
nota tñ tales dicãs fieri imm[...] p[er] [...] q[...] p[...] eã
canis latrat. canis micat et taurq mugit. taurq micat, taurq
ẽ petrosq. i[mo] q[...] tauro qui ẽ aẽl, 2[o] tauro qui ẽ sydq,
tertiũ tauro qui ẽ mons. et sic [...] utrq taurq mugiens
de pluribq tauris dici, sed ñ nisi mugientibq, taurq micans de
pluribq aeque possibilibq tauris micantibq aut ita deum [...]
sydeibq si [...] placeret. idq et de tauro petroso p[er] o[mn]ia aliq[uan]do
[...] modo æquivoca à casu et fortuito id ẽ sine rãoe et fũo
in re.

Terminq æquivocq à qsilio seu analogq ẽ, qui sub eodẽ nõe, et etiã
partim sub eadẽ, partim sub diversa rãoe de pluribq dicitur,
ut eg. rão pedis, ẽtã pede scamni et pede [...] si se qd [...]
diversa, in hoc tñ una, q[uo]d tñ pes scamni totã molẽ sustineat,
æque ac pes hoĩs. et sic pes scamni et hoĩs dicuntur analoga
[...]. sunt namq olia analoga attributiõis p[er] ordinẽ, quæ aut
[...] dicuntur ad unũ, v[el] unũ ad [...]. sic sit eg. in aëre,
colore, medicinã, quæ res oẽs dicuntur sana sub aliqa rãoe;
quatenq autẽ aër ñ ẽ infectq, color quatenq denotat sanitatẽ
medicinã qtenq ẽ caũ effectiva sanitatis. sunt utrq diversæ rãoes
quæ oẽs [...] ordinant ad unũ, eandẽq [...] aliquã vidẽt
aẽl, q[uo]d proprie ẽ sanũ, adeoque dicunt [...] ordinẽ ad
unũ. unũ autẽ dicit ordinẽ ad [...] à medicinã derivatur
rão ad librorq quod utuntur medici, schola, q[ua] exercetur medicina &c.

Inferes. hanc ẽẽ disparitatẽ inter æquivoca et analoga q[uo]d
terminq æquivocq de pluribq [...] et, [...] æque possit dici, analogq
autẽ de uno proprie et [...] de aliis vero [...] ñ ordinẽ ad
aliud. exemplũ [...] habes in cane, simpliciter enĩ de cœlesti et
terrestri dicitur canẽ, quum cœlesti ad terrestrẽ dicat ordinẽ, seq in
sano et medicinã uti dictũ superiq. et hæc sit [...] divisione
terminorũ, q[uo]d qui [...] ẽẽ cupit ex [...] nosse debet.

Solvuntur aliqua obiẽes

Obiĩo contra Num 44. Terminq absolutq ẽ, qui significat ad modũ se stantis Num 63-us.
sed albedo eg. ñ sit ita significare: ergo. [...] albedo ñ [...] p[er] se stare,
sed nihilo o[mn]iũ accidens inhæreat [...], q[uo]d neqq [...] etiã significare ad modũ

3o album, dulce significant quasi substantive, probatur enim dicere album est dulce, et dulce est album, quod non fit terminis connotativis

2o Pater, Dominus significant vere substantive, quod inde patet quod substantive significat terminus absolutus, non possunt ergo termini esse connotativi

4o Actiones dicit auctor non substantialia possunt esse concreta, sed in alia dicto eodem numero concreta coincidunt cum connotativis, quod si substantialia sunt ergo non possunt esse concreta, non possunt etiam esse termini connotativi.

5o Terminus connotativus est, qui significat per modum alterius adiacentis, sed corpus impositum, inhaerentia non tamen significat nisi per modum alterius adiacentis, quod absolute primarium est prius, quod autem non sit terminus connotativus. ant[illegible] [illegible] terminus connotativus, sed significant per modum alterius adiacentis, [illegible]

Respondeo cum nostris ad primum. concedo. quod requisitum et sufficit ex parte rei significatae cc. ex parte modi significandi a. c. v. n. Nunc ergo plena significatio ex[illegible] [illegible] non attendit rei, sed modum significandi in terminis

Ad instantiam album, dulce, significant substantivum grammaticaliter c. significant substantive [illegible] n. grammatici habent [illegible] regulas, [illegible] sit [illegible], [illegible] necesse subaudiri hinc [illegible] album habetur [illegible], a quasi substantive, [illegible] sive substantia alba subaudiatur, [illegible] autem necesse subaudiatur [illegible] albi, [illegible] [illegible] attentos modo significandi obtineri album est terminus connotativus. grammatice [illegible] [illegible] est album sive substantia alba est etiam dulcis. Ad [illegible] sufficit ut album significat substantive, sed tantum ut connotatum involvit [illegible] [illegible] substantia [illegible] terminus autem absolutus [illegible] debet involvere substantiam [illegible] etiam significare substantive, [illegible] [illegible] a fortiori in [illegible] [illegible], [illegible] N. [illegible] 54.

Ad 2dum Pater, Dominus significant vere substantive ex parte rei significatae [illegible] ex parte modi significandi a. v. N. 54. [illegible] [illegible] Pater significat ex parte modi significandi obtinere, sed [illegible] quod re significatur ex parte rei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cohaerent [illegible] [illegible] [illegible] illud correlativa sunt [illegible] [illegible] et [illegible]

Ad 3tium Actiones [illegible] vere substantialia substantive significare ex parte rei, et modi significandi non possunt esse concreta ut ex [illegible] et [illegible] de [illegible], [illegible] [illegible] adiungendo quod autem absolute [illegible] [illegible] esse concreta, ideo dicit, quod omnia [illegible] significant ex parte modi significandi concreta, non autem omnia substantiva significant quasi adiective [illegible] adiective, non autem [illegible] aliquibus in exemplis superius [illegible] superioribus, [illegible]

signat obstra[c]t[um]: album dextrum, desumenda dueas, liber et ste
tum dicit signare quasi adextrum, et hinc tales termini sunt propter
solū diversitatem relationis quam gerunt et connotationis.

Resp. ad 4um dum dicitur quod qui signat modum alterius positive, privative aut
negative adiacentis etc. sic dum positive adiacentis non tamen et sic dum non etc.
tales termini enim eo coget signant non dum albedinem visum. Sed et privative
suo quasi alteri adiacentes, non minus ac terminos ē terminos connotativos haec
vera signat privative huius videns quod tale privative quoniam ut negative
ostendit rem adiacentem et inexistentem. Nego itaque quod non sit terminus qui non
signat ad modum positive aut privative adiacentis.

Obi. contra n: 56: 1o Terminus qui univocus est qui plura diversa signat, sed Petrus — Num 62us.
est plura diversa signat Petrum, Simonem, Petrum habet etc. ergo Petrus est
terminus univocus.

2o Deus signat plura diversa alias deitas in pluribus esset diversa; quod est Deus
non positive terminus univocus

Resp. ad 1um dum terminus univocus est qui plura ex unica institutione tamen signat
tum qui plura quantum accidens ex pluri institutione tamen signat et non est terminus ad
communicandum etc. Petrus sit unica persona denotat, et quod accidens pluribus aplicatur

Resp. ad 2um Deus signat plura ex parte rei signata ea signat ex parte
modi signandi etc. vide N 56 ubi iterum univocus est etc.

Obi. ultimo contra Num 60. 1o homo est signat plura sub diversa ratione — Num 63us.
Sub una ratione homo vivus, sub altera pictus, quod et homo est terminus aequivocus
et Leonis signat adamantem, aliud etiam utrique diversas res. et quod plura
signat; ideo sed homo et brutum quod et sic modo per se signat diversas res
sunt terminus aequivoca. Leonis et aequale erunt termini aequivoci.

Resp. ad 1um homo quod signat homo vivus et pictus in omni homo pictus ex 1a
institutione et per se solus tamen per se et ex 1ario institutione signat mortem,
sequitur aequale non minus ordine ad alterum. homo pictus enim dicitur homo
ob quandam similitudinem cum homo vero et hic quoque sunt dicendi terminus
analogus. videatur 60

Resp. ad 2um nego quod Leonis sunt et aequale signat ex se adamantem etc. sed etc.
sed tantum signat ex parte generica, terminus autem aequivocus debet per se aliud atque
sine addito diversa signare, quod in lapide et aequale non fit. addito enim lapide
non statim illos ad adamantem nisi adiuncta ad lapidem terminus pretiosum et tunc non nisi
unam ex margaritis illos. sic ad aequale adiuncta coelo tunc, 1um signat et
non quod tales termini sunt aequivoci. quia non nisi cum addito plura signant per se
cane tamen, quia sine addito, cane et taurum caelestem et terrestrem denotant.

Terminus aequivocus qui debet esse unicus in voce et multiplex in significatione

Num. 64us. Pro coronide huius quaestionis quaerere qualis tandem sit terminus, qui non intelligibilis, utpote pro quo tam varii versantur dialectici. Respondeo est terminus infinitus et quasi quaestio significat enim privationem intelligibilitatis quasi rei tractatu, ut vides de terminis causis dictum: sicut non intelligibile significat pro obiecto idem est ac intelligibile, quod non intelligibile est utrique ab intellectu intelligibile et sic obiectum intellectus. Quando ante significat formaliter non intelligibile non est idem ac intelligibile, cum intelligere dicatur formaliter intellectus, non intellectus ante negatione intellectus: his intellectis facile obiectiones de his formandas solvet satis.

Quaestio secunda

De Proprietatibus termini

Habita et explicata duplici termini quid est et quotuplex sit terminus eo ordine quo de quovis ac fieri sunt devolvimus, restat quas proprietates habeat terminus non terminus ut sic, qui in enunciatione positus; quindecim autem proprietates termini enumerantur septem: 1o suppositio, 2o status, 3o ampliatio, 4o restrictio, 5o distributio, 6o diminutio, 7o alienatio et 8o appellatio. Hae quidem termini proprietates cum non dentur nisi in enunciatione proprie ad 2am mentis operationem spectarent, cum tamen ibidem alia tractanda sint, modo de suppositione iam et reliquis termini proprietatibus in septem articulis agendum, post hac plane de illis: suppositione enim bene intellecta et fallaciae omnes evitabuntur et ab omnibus in disputando commissae facile dissolventur.

Articulus 1us

Quid et Quotuplex sit suppositio

Num. 65us. Cum res ipsas ut superius iam dictum, in disputatione adducere non possimus, neque etiam solis conceptibus ut angeli loqui valeamus, necesse pro rebus vocibus, et hinc bene dicuntur voces supponi et rerum loco supponere pro rebus, unde et suppositio definitur quod sit acceptio termini pro aliquo de quo verificatur.

Dicitur acceptio non formalis et activa quatenus intellectus accipit aliquem terminum ad supponendum pro aliquo, sed acceptio passiva et obiectiva prout idem est ac terminus acceptus.

Dicitur acceptio termini ut significet terminum antequam supponat debere iam habere significationem termini; cui dein supervenit; quod sit acceptio etiam ex quo colligitur dari terminum qui non supponat subiectum extra propositionem qui quidem velut actu sit significare non ita actu supponere, cum suppositio dicat praeter significationem superadditam acceptionem termini pro aliquo vel etiam acceptabilitatem aliud enim est supponere et